

Reflexions en veu alta entorn a la visita de la Biblioteca de la Universitat de València

Dídac Martínez

Universitat Politècnica de Catalunya / Director del Servei de Biblioteques

'Esta poesía ciudadana es una melancólica poesía del orden y de la repetición, una pasión metódica de hábitos y lugares que intenta arrancar a la vida que se escapa y a la historia que nos devora una garantía y una ilusión de duración y estabilidad' Claudio Magris

Durant les darreres Jornades de Fesabid celebrades a València els dies 29, 30 i 31 d'octubre de 1998, el grup de bibliotecaris/àries de la UPC vàrem ser invitats a fer una visita a la nova biblioteca, per Blanca Llopis, directora de la biblioteca, i Empar Costa, bibliotecària que havia treballat amb nosaltres a la UPC feia uns anys.

La visita va constar d'un recorregut pels diferents espais i sales del nou edifici; cal dir que la biblioteca encara no estava inaugurada i que per tant no estava en funcionament; encara estaven en el procés de trasllat de les col·leccions, mobiliari, equipament informàtic, etc. La visita per tant va ser a un espai majoritàriament buit, ampli, lluminós, nou, amb una olor de netedat d'edifici encara per estrenar.

La biblioteca està situada al fons o principi de l'avinguda central del campus amb dos fileres d'edificis destinats a les escoles, facultats i departaments, la qual cosa ens va recordar la distribució urbanística dels campus americans que eren noves ciutats del coneixement a les afores de les ciutats civils; també ens va recordar a alguns campus universitaris espanyols construïts al voltant dels anys seixanta

La biblioteca apareixia imponent al final d'aquesta avinguda com un lloc d'arribada però també com un lloc de partida: un gran edifici que mira al campus, que el tanca i que el representa

L'arquitecte és en Giorgio Grassi, i l'empremta del seu estil i de la seva estètica, alhora racionalista i mediterrània, queda reflectida en la gran sala central absolutament espectacular, ampla, alta, lluminosa que dona sentit a tots els espais interiors i diversificats de la biblioteca. Un lloc

immens, espectacular, construït visualment des de dins pels propis llibres que miren a l'espai buit i central formant les pròpies parets interiors. Habitualment en les noves construccions de biblioteques existeix un equilibri entre el lloc destinat a les col·leccions i els espais per als usuaris i els espais destinats a les diverses àrees; són espais diversificats i equilibrats, però aquí Grassi imposa el seu estil i destina la sala central als llibres exclusivament com a element central, estètic i constructiu; hom pensa que li hagués agradat fer les parets amb llibres, la pintura amb fulls escrits, les portes amb les tapes dels documents ... És, realment, la sala central un homenatge al pensament, al discurs, a la lectura, a la reflexió en una paraula al llibre com element portador de saviesa i també d'estètica constructiva i visual. A mi particularment em va semblar simplement fascinant, un gran espai envoltat de llibres, una immensa torre oberta per dins, on els lloms dels llibres en els prestatges formen les parets internes donant una sensació de que estàs dins dels llibres, envoltat de llibres, rodejat de llibres, espai simbòlic del qual ja no pots sortir: la raó.

Sempre que veig nous edificis destinats a biblioteques on els espais són diferenciats, estructurats, pensats i ordenats, penso que són tan funcionals que podrien servir també per a un altra finalitat, per a un altre objectiu, traient els llibres i posant altres coses, podrien continuar sent uns edificis útils i aprofitables..., però aquest el vaig trobar únic, impossible, inservible per a una altra cosa que no fos una biblioteca; era realment un homenatge al llibre, un cant a la raó en aquest

final del mil·leni on el desordre provocat pel pensament únic també malauradament arriba a tots els racons del nostre entorn..., però aquesta biblioteca era tant diferent que no podia servir per a una altra cosa que ser una biblioteca, era un monument arquitectònic i poètic al llibre i no a una altra cosa....”una poesia ciudadana...”

La biblioteca continua, des de cada planta de la sala central, amb diversos espais destinats a altres tipus de documents com són els seriat i continua amb espais oberts i grans per a la lectura i l'estudi dels usuaris, grans àrees destinades a els serveis de gestió i emmagatzematge així com espais destinats a la circulació dels documents i atenció als usuaris i a l'estudi individual tot amb uns materials constructius que jo vaig valorar d'alta qualitat i per la seva resistència a usos continus.

La lluminositat esplèndida
es compaginava amb la a llum artificial
amb un gran equilibri.

Les biblioteques universitàries, durant tants anys oblidades en el sistema universitari de l'estat espanyol, han estat, gràcies als darrers plans estratègics i d'actuacions pluri-annuals dels diferents equips rectorals, una prioritat en la construcció i renovació dels equipaments i dels campus. Darrerament a les universitats catalanes s'ha fet un esforç important en la construcció de grans biblioteques : a la UPC, la Biblioteca Rector Gabriel Ferraté i la Biblioteca del Campus de Terrassa, la UAB i a la UPF. Així com la biblioteca central del campus de la Universitat Jaume I de Castelló, biblioteca per cert magnífica que aviat s'inaugurarà.

Els models triats, des del meu punt de vista, han estat diferents; alguns opten encara pels models americans dels anys 30 on el campus es construïa a les afores de les ciutats i al voltant de la biblioteca central. Altres models han estat definits a partir de la mateixa realitat de l'espai urbà, i aquest és el que ha determinat la seva construcció, la seva ubicació, la seva escala i també la seva estètica.

Generalment la construcció de les biblioteques ha estat un projecte compartit entre els arquitectes i els bibliotecaris donant com a resultats edificis molt funcionals, oberts i dissenyats a partir de les necessitats dels usuaris, amb un gran encert i amb un gran treball conjunt. Actualment

ja totes les biblioteques són dissenyades conjuntament amb els professionals bibliotecaris i els propis usuaris que posteriorment l'han d'utilitzar. Les biblioteques són construïdes i concebudes a partir d'un principi bàsic: la integració; aquest concepte ha estat el motor a l'hora de construir i dissenyar les biblioteques de campus.

Fruit de les polítiques destinades a rendibilitzar i aprofitar els recursos destinats, la idea d'integrar i centralitzar tots els serveis bibliotecaris del campus en una sola biblioteca ha estat clau sobre tot davant de la proliferació de petites biblioteques d'escola, facultat o departament majoritàriament desateses i degradades i econòmicament insostenibles. És per això que les universitats han optat per fer biblioteques grans de campus o d'àrees que integren en sol espai central tota la documentació científica i tècnica així com els diferents i múltiples serveis bibliotecaris tant presencials com virtuals. En aquest aspecte, i des segons el meu parer, “centralitzar” els recursos bibliotecaris és una opció molt més eficient i eficaç en front de la “descentralització” d'altres recursos i serveis universitaris que possiblement si cal descentralitzar.

Acabada la visita vàrem tornar a les jornades amb el tramvia i es va obrir un interessant debat sobre la biblioteca que havien visitat,... que si la funcionalitat i la utilitat,... que si les biblioteques del Regne Unit tenen solucionat aquest concepte,... que si la funcionalitat s'ha de “construir” prèviament o es descobreix a partir de la utilitat dels propis usuaris...etc.

Davant del debat sobre la funcionalitat de les biblioteques, concepte que per altra part considero necessari, la meua aportació va ser la defensa d'altres conceptes com la necessitat de tenir espais oberts, el concepte del “plaer” de llegir, de la riquesa estètica i visual de la gran sala, de la metàfora i l'homenatge a la raó i als llibres, dels valors de la arquitectura mediterrània “afuncional” en front de les idees anglosaxones sobre la utilitat i la funcionalitat, del l'aprofitament i equilibri de la llum...

... de la llum de la meua estimada València

